

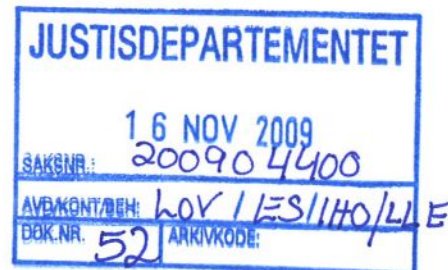
Vår saksbehandlere: Trine Sandberg og Guro J. Lind
Direkte tlf: 23 30 27 66 / 23 30 27 47
E-post: trine.sandberg@utdanningsdirektoratet.no /
guro.lind@utdanningsdirektoratet.no

Vår dato:
13.11.2009
Deres dato:
3.7.2009

Vår referanse:
2009/2378
Deres referanse:
200904400

Justis- og politidepartementet
Postboks 8005 Dep

0030 Oslo

Høring - etterkontroll av personopplysningsloven

Utdanningsdirektoratet viser til høringsbrev datert 3. juli 2009 med ordinær høringsfrist 1. november 2009. Vi viser videre til e-post fra Ingeborg Olebakken datert 2. november, hvor direktoratet fikk utsatt høringsfristen til 15. november 2009.

Vedlagt følger direktoratets hørings svar.

Med vennlig hilsen

Kristin El. Andersen
for Cathrine Børnes
avdelingsdirektør

Guro J. Lind
Guro J. Lind
rådgiver

Vedlegg

Høringsuttalelse – etterkontroll av personopplysningsloven

Utdanningsdirektoratet har gjennomgått høringsnotatet med vedlegg av juni 2009. Materialet som er sendt på høring er meget omfattende, og favner om viktige og utfordrende problemstillinger knyttet til forståelsen og tolkningen av personopplysningsloven. Direktoratet ser positivt på en gjennomgang og evaluering av personopplysningsloven, og vi finner mange av endringsforslagene hensiktsmessige og presiserende i forhold til dagens lovtekst. Loven har et vidt virkeområde, og det er viktig at det trekkes opp klare ansvarlinjer og behandlingsregler.

Rapporten "Utredning av behov for endringer i personopplysningsloven" har et radikalt og et moderat forslag til endringer i loven. Etter direktoratets vurdering vil det radikale forslaget medføre vesentlige endringer som vil avvike fra personverndirektivets struktur, som er en viktig tolkningsfaktor dersom lovens bestemmelser er uklare. Direktoratet anser det i utgangspunktet som uheldig å foreta en generell omstrukturering av loven, ettersom dette kan vanskeliggjøre en sammenholdning med direktivets bestemmelser. Videre synes dagens struktur å være godt innarbeidet hos de som jobber med personopplysningsloven. På visse områder mener direktoratet imidlertid at så sterke hensyn gjør seg gjeldende at det likevel kan være grunn til å fravike direktivets oppbygging, se våre merknader i det følgende.

Av kapasitetsmessige grunner har Utdanningsdirektoratet i vår høringsuttalelse tatt utgangspunkt i de problemstillinger som er mest aktuelle for direktoratets virksomhet.

Ad. 1.4 Behandlingsansvarlig

Utdanningsdirektoratet støtter departementets forslag til ny lovtekst i § 2 nr. 4.

Ad. 4.3.5 Sammenslåing av §§ 8 og 9

Utdanningsdirektoratet mener at det kan være hensiktsmessig med en justering av bestemmelsene i §§ 8-9 og 11. Ved å slå sammen de gjeldende §§ 8 og 9, kan man for eksempel unngå en del gjentakelser. Direktoratet vil imidlertid anbefale en enklere struktur og oppbygging enn det som det legges opp til i det radikale forslaget. Det kan for øvrig i alle tilfelle være hensiktsmessig å flytte gjeldende § 11 foran §§ 8 og 9.

Ad. 8.3.2.2 Generell bestemmelse om utøvelse av rettigheter etter loven eller særskilt regulering av samtykke?

Departementet ber om høringsinstansenes vurdering av utredernes forslag til lovregulering, herunder om det er behov for en generell regel om forholdet mellom barn og foreldre innenfor rammene av personopplysningsloven, jf lovutkastet § 6a.

Det finnes i dag ingen særregler om behandling av mindreåriges personopplysninger i personopplysningsloven. Det legges imidlertid stort sett til grunn at personopplysningsloven beskytter mindreåriges personvern på en tilfredsstillende måte, forutsatt at regelverket tolkes i lys av prinsippet om barnets beste og øvrige bestemmelser som ivaretar barns rettigheter.

Etter Utdanningsdirektoratets syn er spørsmålet for det første om dagens regulering er innholdsmessig tilfredsstillende når det gjelder ivaretagelsen av mindreåriges personvern, og for det andre om den fragmentariske oppbyggingen av regelverket er hensiktsmessig.

Ivaretagelse av mindreåriges personvern innebærer en del særskilte utfordringer knyttet til for eksempel forhold som generell sårbarhet pga. alder/modenhetsgrad, og selvbestemmelsesretten kontra foreldreansvaret.

Den stadig økte bruken av digitale hjelpemidler og internett, både i barnets fritid og på skolen, medfører videre et økt press med hensyn til ivaretagelsen av mindreåriges personvern. I tillegg kan også foreldres bruk av barnets personopplysninger på internett være en trussel mot barnets personvern.

Utdanningsdirektoratet legger på bakgrunn av dette til grunn at mindreårige som gruppe kan ha behov for en særskilt regulering av sitt personvern.

Etter direktoratets vurdering er rettskildebildet for mindreåriges personvern så fragmentert at reglene blir lite tilgjengelige for brukere som ikke har juridisk bakgrunn. Forståelsen av reglene forutsetter at man finner frem til og sammenkobler de ulike rettskildene. Direktoratet mener derfor at det kan være hensiktsmessig å samle noen av hovedprinsippene knyttet til mindreåriges personvern i én lov, fortrinnsvis personopplysningsloven. En presisering av mindreåriges rett til personvern kan for eksempel i tillegg også presiseres i formålsbestemmelsen til personopplysningsloven.

En lovteknisk justering av regelverket vil etter direktoratets syn gjøre reglene mer tilgjengelige og dessuten, som en følge av dette, kunne ha en skjerpene effekt ved behandlingen av mindreåriges personopplysninger.

Utdanningsdirektoratet er på bakgrunn av ovennevnte forhold enig i departementets vurdering av at det bør utformes generelle regler om forholdet mellom barn og foreldre innenfor rammene av personopplysningsloven.

Departementet ber videre om høringsinstansenes syn på om en eventuell særbestemmelse om mindreårige bør knyttes til begrepet "registrert person", jf lovutkastet § 6a, jf § 6 første ledd.

Utdanningsdirektoratet støtter bruk av formuleringen "... utøve rettigheter etter denne loven ..." ettersom personopplysningen knytter seg til den mindreårige, og den mindreårige dermed er å anse som "registrert person" etter loven.

Dette bør da følges opp også i overskriften til bestemmelsen.

Departementet ber videre om høringsinstansenes syn på om det er hensiktsmessig å lovfeste en gradering av samtykkekompetansen, samt hvilke aldersgrupper man bør knytte slik gradering til. Det bes også om høringsinstansenes vurdering av om det bør være krav om felles samtykke fra barn og foreldre når barnet når en viss alder (for eksempel 12 år, som foreslått av utrederne) samt om også yngre barn bør høres før foreldrene tar en avgjørelse.

I henhold til barneloven §§ 30 flg. har foreldre rett og plikt til å bestemme for barnet i saker som gjelder barnets personlige forhold, herunder å la barnet være med å ta avgjørelser. Foreldreansvaret skal utøves ut fra barnets interesser og behov. Etter hvert som barnet vokser til skal det få med- og selvbestemmelse, avhengig av alder og modenhet.

Utdanningsdirektoratet er av den oppfatning at det kan være hensiktsmessig å lovfeste en gradering av samtykkekompetansen mellom foreldre og barn i personopplysningsloven. Etter direktoratets vurdering kan det være fornuftig å benytte de aldersgrupperinger som er lagt til grunn for lovforslaget, og som for øvrig synes å være i tråd med barnelovens terminologi.

I henhold til barneloven § 31 annet ledd har barnet fra det er 7 år gammelt rett til å si hva det mener, og fra barnet er 12 år gammelt skal det legges vekt på hva barnet mener. Dette vil også gjelde saker i forhold til barnets personvern. Den foreslåtte lovteksten regulerer ikke behandling av personopplysninger for barn under 7 år, og direktoratet stiller spørsmål ved hvordan dette skal forstås. Skal det for eksempel ikke kunne registreres personopplysninger basert på samtykke som hjemmelsgrunnlag for barn under 7 år? Kanskje kan den foreslåtte lovteksten omformuleres slik at det fremgår at foreldre kan opptre alene for barn under 12 år, men at dersom barnet er mellom 7 og 12 år skal foreldrene om mulig først spørre barnet hva det mener.

Når det gjelder spørsmålet om også yngre barn (mellom 7 og 12) bør høres før foreldrene tar en avgjørelse, legger Utdanningsdirektoratet til grunn prinsippene som følger av barneloven. Det innebærer at barn som har fylt 7 år i utgangspunktet skal få si sin mening i saker som gjelder personlige forhold. Oppfyllelsen av retten til å få si sin mening må vurderes i det konkrete tilfellet bl.a. ut fra hva saken gjelder og modenhetsgraden til barnet. Videre må denne retten antas å bli sterkere jo nærmere barnet er fylte 12 år. Direktoratet støtter derfor at forslaget presiserer at foreldre om mulig bør spørre barnet hva det mener, se § 6(a) 1. ledd bokstav a.

Direktoratet mener videre at det bør være krav om felles samtykke fra barn og foreldre når barnet er mellom 12 og 15 år, som foreslått i bokstav b. Vi er imidlertid usikre på om barn mellom 12 og 15 år bør gis anledning til å opptre alene overfor behandlingsansvarlig som har personvernombud. Direktoratet legger til grunn at et personvernombud ikke er egnet til å på denne måten overta noe av ansvaret som er tillagt foreldrene.

Direktoratet har ingen merknader til forslaget bokstav c.

Utdanningsdirektoratet er enig i at det bør være en unntaksbestemmelse, som foreslått i bestemmelsens siste ledd, som presiserer foreldrenes plikt til å ivareta foreldreansvaret sitt ved å i visse situasjoner gripe inn og foreta samtykkebeslutningen alene.

Det bør i tilknytning til bestemmelsen utarbeides en veileder eller lignende som gir informasjon om blant annet innholdet i samtykkekompetansen, og i hvilke situasjoner det kan være aktuelt å benytte unntaksbestemmelsen.

Ad. 8.3.2.3 Begrensning av foreldrenes samtykkekompetanse

Departementet registrerer imidlertid at det er usikkerhet knyttet til om Datatilsynet har kompetanse til å gripe inn, for eksempel ved å slette opplysninger som er lagt ut av barnets foreldre. De folkerettslige forpliktelsene ser heller ikke ut til å ha manifestert seg. Samtykkekompetansen kan muligens klargjøres ved å inkorporere prinsippet om barnets beste i eventuelle særregler om behandling av barns personopplysninger, eventuelt i tillegg å innta en henvisning til barnets selvbestemmelsesrett. Det bes om høringsinstansenes syn.

Utdanningsdirektoratet anser at det kan være grunn til å presisere i personopplysningsloven at samtykkekompetansen skal utøves til barnets beste og under ivaretagelse av prinsippet om barnets selvbestemmelsesrett, og at det i tilknytning til dette bør henvises til barneloven og Barnekonvensjonen.

Ad. 8.3.2.4 Rettslig grunnlag for å behandle barns personopplysninger

Departementet ber om høringsinstansenes syn på om det bør fastsettes særskilte restriksjoner for behandling av barns personopplysninger.

Utdanningsdirektoratet er enig i den foreslåtte bestemmelsen som begrenser adgangen til å behandle barns personopplysninger etter en skjønnsmessig vurdering.

Ad. 10.9 Bruk av fødselsnummer

Utdanningsdirektoratet er enig i at det kan være hensiktsmessig å flytte bestemmelsene om biometriske kontrollmetoder til en egen bestemmelse, slik at § 12 kun vil gjelde fødselsnummer. Når det gjelder bruk av fødselsnummer er Utdanningsdirektoratet imidlertid ikke enig i at det bør gjennomføres en risikovurdering som klart viser at bruken er nødvendig for å oppnå sikker identifisering. Direktoratet mener dette er tilstrekkelig ivare tatt i de vurderinger som må gjøres i henhold til bestemmelsens første ledd, samt gjeldende § 13 og personopplysningsforskriftens § 2-4.

Utdanningsdirektoratet støtter også et forbud mot å benytte fødselsnummer til autentisering.

Ad. Personvern og IKT i skolen

Utdanningsdirektoratet vil avslutningsvis knytte noen kommentarer til bruk av IKT i skolen og behovet for eventuelle særreguleringer på dette området. I "Utredning av behovet for endringer i personopplysningsloven", på side 148-149, påpeker utrederne at en bør vurdere å gi særlige regler for blant annet bruk av IKT i skolen, og at dette fortrinnsvis bør skje i opplæringsloven.

Utdanningsdirektoratet er enig i at det bør ses spesielt på personvernrettslige problemstillinger knyttet til bruk av for eksempel digitale læringsplattformer og elektroniske læringsverktøy i skolen. Nasjonale utdanningsmyndigheter har imidlertid ikke noe overordnet ansvar/myndighet når det gjelder bruk av IKT i skolen. Den enkelte skoleeier står, innenfor de rammene som er gitt i læreplanverket for Kunnskapsløftet, fritt til å velge lærebøker og andre læremidler som er egnet for å nå målene i læreplanene, herunder hvorvidt digitale læringsplattformer skal benyttes.

En eventuell lovregulering av IKT og personvern i skolen bør etter direktoratets vurdering ikke skje i særlovgivningen (opplæringsloven). Personvernrettslige krav som stilles på dette feltet bør i stedet knytte seg til de gjeldende hovedprinsippene i personopplysningsloven. En ytterligere regulering av dette er bedre egnet til å skje i form av en veileder eller eventuelt på forskriftsnivå. Ansvarlig for en slik veileder bør være Datatilsynet, men med utdanningsmyndighetene som bidragsyttere.